

Transhümanizm Nedir? | Transhümanist Felsefe

Ahmet OKKOL, <https://ahmetokkol.com/>

22 Kasım 2014, <https://zamaninotesi.com/transhumanizm-nedir/>

*Transhümanizm sembollerinden biri – Tower of Babel,
by Lucas van Valckenborch, 1594, Louvre Museum*

Transhümanizm ve Babil Kulesi... “Başlangıçta dünyadaki bütün insanlar aynı dili konuşur, aynı sözleri kullanırlardı. Doğuya göçerlerken Şinar bölgesinde bir ova bulup oraya yerleştiler. Birbirlerine, «Gelin, tuğla yapıp iyice pişirelim» dediler. Taş yerine tuğla, harç yerine zift kullandılar. Sonra, «Kendimize bir kent kuralım» dediler, «Göklere erişecek bir kule dikip ün salalım. Böylece yeryüzüne dağılmayız.» «Tek bir halk olup aynı dili konuşarak bunu yapmaya başladıklarına göre, düşündüklerini gerçekleştirecek, hiçbir engel tanımayacaklar» dedi, «Gelin, aşağı inip dillerini karıştıralım ki, birbirlerini anlamasınlar.» Böylece RAB onları yeryüzüne dağıtarak kentin yapımını durdurdu. Bu nedenle kente Babil adı verildi. Çünkü RAB bütün insanların dilini orada karıştırmış ve onları yeryüzünün dört bucağına dağıtmıştı.” *Tekvin 11: 1-9*

Bulunan en eski Sümer yazıtlarından, bütün güncel dini oluşumların metinlerine kadar neredeyse birebir yer alan **Babil Kulesi** efsanesini **transhümanizm** ile ilgili bir yazının girişinde görmek sizi şaşırtabilir ama tarih; geçmişi şu anı ve geleceği aynı anda yaşıyor, o nedenle tarihi yorumlamak düz bir zaman çizelgesinde geriye gitmek kadar basit olmayabilir.

Transhümanizm Nedir?

Bu yazımızda, insanlığın ürete geldiği en yüksek ideale sahip fikri, **transhümanizm felsefesi** artı ve eksileriyle ele alacağız. Nitekim **transhümanizm sembolü h+** yani human plus – insan artı anlamına geliyor. Sadece sembolden de anlaşılabilceği gibi hümanizm düşüncesinin bir sonraki versiyonu, versiyon 2.0'ı olma iddiasında.

Transhümanizm

oluşumunun logosu

Sadece bir düşünce topluluğu olarak faaliyet gösterdiğini bildiğimiz (ya da öyle sandığımız) **transhümanizm felsefesi** son yıllarda giderek bilimsel alanda ve popüler kültürde yer bulmaya başladı. Peki **transhümanizm nedir?** Öncelikle hümanizmin ne demek olduğunu anlamakta fayda var. Hümanist düşünce yine adı üstünde insanı temel alan seküler bir yaklaşımdır. Burada seküler denmesinin sebebi anlamın içinde yatar. Dini görüşler tanrıyı merkeze alarak onun emir ve yasaklarına göre hareket etmeyi, etik değerleri onun gönderdiği talimatlara göre oluşturmayı temel alır. Buna karşın hümanizm insanın gereksinimlerini ve toplum içindeki bireyi temel alan, sosyal bilimlere temelli bir yaklaşımdır. Mesela etik değerleri insan psikolojisini baz alarak yorumlar. Her şey insanın hak ettiği hayatı yaşaması içindir. Transhümanistlerse insanca yaşamak yetmez derler. İnsan doğası gereği evrim basamaklarında taşı yontmaktan atomu parçalamaya kadar yükselmiştir ve bu noktadan sonra durmak anlamsızdır. Dahası, evrimin kontrol edilebilir olduğunu öne sürerler ve en büyük mottosu da zaten insan kendi evrimine müdahale etmelidir olmuştur. Bunu da hümanizmin aksine sadece sosyal bilimlere değil disiplinler arası bir çalışmayla gerçekleştirmeyi hedeflerler.

Okuyucuyu sıkmamak için transhümanizmin tarihine girmiyorum, ilgilenenler araştırabilir. Pek çok kaynak mevcut internette. Transhümanizmin hedeflediği nihai amacı tartışmaya açmak istiyorum. Bu idea, disiplinler arası çalışır demiştik. İlk etapta genetik mühendisliği transhümanizmin tetikleyicisi olarak görülüyor. İnsan genom haritası projesi kapsamında insan gen haritasının neredeyse tamamı çıkartıldı. Bugün yapay organ yapılabiliyor ve sorunsuz vücutta çalışabiliyor. Bir sonraki aşamayı tahmin etmek güç değil. Komple bir insan bedeni üretilebilir ve eğer bilincin bedenden bedene aktarımı sağlanabilirse insan ölümsüzlüğe erişebilir. Peki, neden ölümsüz bir süper insan yaratmak ister bu görüş?

Transhümanizm Orjini Gılgamış Destanı

Gılgamış ve ölümsüzlük otunu çalan yılan betimlemesi

Bu sorunun cevabı için düz bir zaman çizgisinde ilerlemediği anlaşılan insanlık tarihine geri döneceğiz. Transhümanizmin geçmişi bilinen en eski yazılı eser olan Gılgamış destanına dayanır. Gılgamış tanrılar gibi ölümsüz ve üstün olmak ister. Bu nedenle bir yolculuğa çıkar ve başından maceralar geçer. Gılgamış ölümsüzlük otunu bulur ama su içmek için durduğunda bir yılan bu otu ondan alarak yer. O nedenle yılan hem tıbbın sembolü olmuştur hem de yılanın uzun süre yaşaması bu mite yorulur. Gılgamış'ın tanrısı Enlil, Gılgamış'a insanın ancak büyük bir eser bırakarak ölümsüzlüğe erişebileceğini öğütler. Ölümsüzlük ve üst insan olma ideası kendisini Babil Kulesi efsanesinde gösterir. Yine Sümer yazıtlarında da yer alan Babil kulesi efsanesi ilginçtir ki Nuh Tufanı hikâyesiyle birlikte bütün dini metinlerde birebir yer alır. Her medeniyet bu hikâyeyi kendisine uyarlamıştır. Babil kulesinin yapılış amacı daha ileri bir teknik kullanarak daha yüksek bir bina inşa etmektir ve böylece tanrıya daha yakın olmak, dahası tanrının yerine geçmektir. O nedenle aynı Enlil'in Gılgamış'ı engellemesi gibi bu mitolojik hikâyede de tanrı insanları engellemiş ve tek bir yerde toplanıp büyük bir medeniyet kurup tanrının katına erişmeye cüret edemesinler diye dünyanın dört bir tarafına dağıtıp farklı farklı lisanlara bölmüştür. Günümüze dönelim... Bugün İngilizce dünya dili olmuş durumda. İnsanlık tekrar tek bir dile gelmeye ya da "getirilmeye" çalışılıyor gibi. Peki, ne için? Babil kulesinin inşası için mi?

Dan Brown'un "Cehennem" romanını yazarken esinlendiği "İlahi Komedya" adlı eserin yazarı Dante'nin Michelangelo tarafından resmedilen ikonik freski.

Transhümanizmin ilk amacı ölümsüzlük demiştik. Çünkü insan türünü geliştirmek için daha fazla şey yapmak gerek ve bunun için zaman gerek. Ama gelin görün ki bırakın ölümsüzlüğü, insan ömrünü uzatmanın bile uzun vadede hatta çok da uzun olmayan bir vadede büyük tehlikeleri söz konusu. Dan Brown' un Cehennem romanını okuyanlar ne demek istediğimi anlayacaklardır. Cehennem romanında transhümanist bir genetik mühendisi dahi, insanlığın daha üst seviyelere ulaşabileceğini, bunun için gerekli teknolojinin şu an var olduğunu ama tek sorunun nüfus artışı olduğunu iddia eder. Nitekim de bu iddia gerçek verilerle desteklenir.

Üstel çoğalma denilen bir matematiksel formül ile açıklanan nüfustaki dramatik artış kaynakları tehdit ediyor. Hiç sapmayan bu nüfus artış eğrisine göre 2050 yılında yani sadece 36 yıl sonra 12 milyarın da üzerinde olacak. Bir de insan ömrünü uzatacak genetik müdahalelerin yapılırsa bu kaosa sürükleyecek bir artış olacaktır.

Bu sorunu çözmek için romandaki dahi genetikçinin bulduğu çözüm önerisinin ne olduğunu okumayanlar için söylemiyorum ama pek çok komplo teorisine yol açacak cinsten bir çözüm önerisi. O nedenle içerdiği gerçek verilere ve hatta gerçek kişi ve kurumlara dayanan bilgilerinden ötürü Dan Brown'un Cehennem romanını sadece bir roman olarak göremiyorum...

Transhümanizmin önündeki tek engel gerçekten de şimdilik nüfus artışı gibi görünüyor ama transhümanizmin nihai hedefi sadece ölümsüzlük değil.

Transhümanizm felsefesini anlatan 1927 yapımı "Metropolis" filminden bir sahne

Bir sonraki hedefi insan bilincini makinelere aktarmak. Robotik uzuvlar sayesinde bu kısmen yapılabiliyor. Sinir uçlarının kablolarla bağlanmasıyla kolsuz bacaksız insanların robotik kolları iradeleriyle hareket ettirebilmesi ya da kafaya takılan elektrotlar vasıtasıyla sadece düşünerek kendinden bağımsız bir objeyi hareket ettirebilmek bunun en güncel örnekleri...

Bilincin tamamen bir makineye ya da bilgisayara aktarılabilmesi nüfus artışı sorununu çözebilecek etken olarak görülüyor. Çünkü insan bedeninin insanın gerçek kapasitesini sergilemesine izin vermediği düşünülüyor. Transhümanizmin popüler kültürde giderek daha fazla yer aldığından bahsetmiştik. [“Varoluşçu Filmler Listesi”](#) blog gönderimde de yer verdiğim “The Signal” adlı 2014 yapımı film buna güzel bir örnek. Orada insan bedenine üst teknoloji ayaklar takılıyor ve özürlü, yürüyemeyen bir insan çok yüksek hızlarda koşabiliyor. Ama bunun için bir irade sergilemesi, kendisine yabancı bu ayaklara kendi bilinciyle hükmedebilmesi için istekli olması gerekiyor ve bu tema oldukça sert bir şekilde vurgulanıyor filmde. Transhümanizme açık bir gönderme yaparak irade çağrısında bulunuyor... İnsan bedeninin insanın gerçek kapasitesini yansıtamadığına kişisel olarak ben de inanıyorum. Düşünme eyleminin kuantum durumlu bir eylem olduğu, zihnin bir kuantum işlemci kapasitesinde olduğunun tartışıldığı günümüzde insan bedeni zihnin hızına erişmekte yetersiz kalıyor. Bu konuda 2014 yapımı bir başka film ise “Automata” adlı bilim kurgu filmidir. Bu filmde de insanlık kendi kendine mahvettiği çevrenin koşullarına ayak uyduramayarak güçsüzleşiyor ve “bilinç” insan eliyle üretilen yapay zekâlı robotlar sayesinde bir sonraki nesillere aktarılıyor. Bu da canlılık nedir sorusunu akıllara düşürüyor. Filmde insanın maddeye olan ihtiyacı, acizliği göze sokuluyor. Transhumanizm, bu sorunu çözmek için bir alt kültür olan Cyberpunk akımından ilham alarak zihnin makinelere, bilgisayarlara aktarımını ön görüyor. Bu konuyu da yine 2014 yapımı Transcendence filmi çarpıcı bir şekilde işliyor. Anlaşılan transhümanistler 2014 yılını propaganda yılı olarak seçmişler. Transcendence üstünlük demek ve hem etimolojik olarak hem de anlam olarak transhümanizm kelimesine yaptığı gönderme elbette dikkat çekiyor. Bu filmin ülkemizde “Evrim” adıyla vizyona girmesi de bir başka ilginçlik. Nihayetinde transhümanizmin dayandığı ana düşünce evrim düşüncesi. İnsan evrimi nihayetinde daha üstün bir insana doğru gidecektir ve bu evrimin gidişatına müdahale etmek evrimin bizzat sonucudur. İnsan kendi genlerine müdahale edebilecek kadar evrimleştiyse demek ki evrim ya da doğa ya da canlılık, bu bayrak yarışını kim üstlenmişse bunu istiyor ya da bunu hedefliyor demektir. Bu, kısacası doğal işleyen mutasyona yapay olarak müdahale etmek demektir. Bunun risklerine değineceğiz... Transcendence filminde bir bilim adamı (Johnny Depp) ölmeden hemen önce zihnini bilgisayara aktarıyor ve bilinci bilgisayarda varlığını sürdürmeye devam ediyor. Kendini giderek geliştirerek tüm dünya internet ağına erişmeyi başarıyor ve bir bedeni bile olmamasına rağmen büyük paralar elde edip büyük bir üs bile kurabiliyor. Nihayetinde bir başka insanın bedenine bile girebiliyor ve burada insan bedeni de bir robot bedeni gibidir göndermesi yapılıyor. Değiştirilebilir, hackelenebilir.

Popüler kültür üzerinden transhümanizmi anlatmaya devam. Çünkü **transhümanizm kitapları** ya da **transhümanizm filmleri** birebir transhümanizmin hedeflerine işaret ediyor. O nedenle bunlar üzerinden daha iyi anlaşılacağını düşünüyorum. Devam etmeden önce şunu da belirteyim, son zamanlarda izlediğiniz pek çok dizi ve filmde geçen teknolojiler bilim kurgu fantezisi değil, çoğu şu an var olan teknolojiler, bunu aklınızdan çıkarmayın... Fringe dizisi aslında tamamen transhümanizmi anlatan ya da tartışan bir dizidir. Bu dizi neyi anlatıyor diye soran olursa rahatlıkla transhümanizmi diyebilirsiniz. Hem de her bölümüyle... Kahramanlarımız durmadan insan yeteneklerini arttırmaya çalışan suçlularla mücadele ediyordu ve 4. sezonun sonunda gördük ki onca genetik mühendislik ve insan yetilerini manupile eden teknolojik cihazların amacı bir üst insan yaratma fikriymiş. Son sezonda ise gelecekte gelen üst insan versiyonlarımızla aramızda geçen mücadele anlatılıyordu. Anlaşılan üst insan ya da transhuman olma yolunda ilerlerken bir noktada yanlış yapmış ve çuvallamıştık... Bir başka gönderme de dizideki baba ve oğul karakteri üzerinden yapıldı dizi boyunca. Dünya dizi tarihinin en çok beğenilen bölümlerinden biri olan Fringe 2. sezon 18. bölümde işlenen (sadece bu bölümü izleyebilirsiniz diziyi hiç izlememiş bile olsanız) ana kahraman Walter'in kendi geleceğinden kendisine beyaz lale göndermesi ve dizinin final bölümündeki babadan oğla miras kalan beyaz lale, transhümanist manifestoyu açığa vuruyor. Dizide durmadan geçen "Babandan daha iyi bir insan ol!" cümlesi de bunu anlatır. Yani bir önceki nesilden daha iyi ol sürekli geliş ve gelecekle ödüllendiril...

Eleştiriler

Daha çok **transhümanist** dizi film olsa da şimdilik yeter, artık transhümanizmin eleştirildiği yönere bakalım. İlkinden yukarıda bahsetmiştik. İnsan ömrünün uzaması demek zaten inanılmaz büyük bir hızla artmakta olan nüfus artışını daha da arttıracak ve dünya üzerindeki sınırlı kaynaklar artık tüm insanlığa yeterli gelmeyecek. İkinci ve asıl önemli tehlike sınıf ayrılığıdır. Nüfus artışı gibi hâlihazırda sınıflaşma da dünyada yaygın ve kaynaklara erişim konusunda eşitlik yok. Transhümanist teknolojinin getirdiği üstün kaynaklara erişmek sadece zengin insanların tekelinde olacak ve bu da üst insan alt insan ayrımı yaratacak. Bu konuyu tartışan en güzel bilim kurgu filmi de kuşkusuz 1997 yapımı "Gattaca" filmidir. Bu filmde üstün insanlar seçilerek üst mertebelere yerleştirilirken genetik olarak zayıf bulunanlar köle olarak kullanılıyor. Kişisel olarak benim de transhümanizm görüşünün en sert eleştirdiğim yönü budur ve sırf bu sebepten uygulanabilir olmadığı kanaatindeyim. Mutlak bir sınıf ayrılığı doğuracağı kaçınılmazdır. Şu an bile proletarya ve burjuva sınıf ayrılıkları neredeyse keskin-

dir. Transhümanizmin son tehlikesi de ise yukarıda bahsettiğimiz evrime müdahale konusudur. Doğal seçilime ve doğal mutasyona müdahale demek bir kaos yaratmak demek olabilir. Çünkü şu an genetiği değiştirilen bir organizmanın gelecekte nasıl bir handikapa düşeceğini kestirmek güç. Kelebek etkisi işler ve ufacık bir değişiklik büyük yıkımlara sebep olabilir çok uzun vadelerde. Doğa kendi dengesini bulur ama insanın bu dengeyi bulabileceği şüphelidir.

Her şeye rağmen transhümanizm, bir düşünce olarak insan olma bilincini üst seviyelere taşıyabilir. Bu hayatta varoluş sebebimizi bize sorgulatarak bir farkındalık yaratabilir. Her şeyden önce sormamız gereken soru şu olacaktır... İnsan tüm bunlara değer bir varlık mıdır? Etrafımıza, haberlere baktığımızda durum hiç de iç açıcı değil. Yine de geçirdiğimiz süreç ve geldiğimiz nokta göz önüne alınırsa umut var: